

"Ir šviesa, ir tiesa mūs žingsnius telydi!"

2010

rugsėjis

VARPAS

LIETUVOS LAISVĖS KOVOTOJŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

Prieš **75** metus

FELIKSAS VAITKUS

PERSKRIDO ATLANTA

Iš Jono Čepo archyvo

Rugsėjo atmintinos dienos: 01 – Mokslo ir žinių, 08 – Švč. M. Marijos gimimo (Šilinė), Vytauto didžiojo karūnavimo ir Padėkos už Lietuvos nepriklausomybės apgynimą, 22 – Baltų vienybės, 23 – Lietuvos žydų genocido

Sveikiname

*Antaną Ramanauską
80-mečio proga*

*Apolinarą Edmundą
Janušauską
75-mečio proga*

*Liudviką Simutį
75-mečio proga*

*Juozą Jakštą
70-mečio proga*

*Remigijų Jukną
60-mečio proga*

Antrasis transatlantinis

Po tragiško Stepo Dariaus ir Stasio Girėno skridimo per Atlanto vandenyną tarp Amerikos lietuvių imta kalbėti apie galimą šio žygio pakartojimą. Tuo tikslu 1933 m. rugsėjo 10 dieną „Naujienu „ redakcijoje susirinkusi iniciatyvinė grupė sukūrė Amerikos Lietuvių Trans-Atlantinio Skridimo Sąjungą (ALTASS) ir išrinko jos valdybą. Už iš rėmėjų surinktas įsigytas lėktuvas Lockheed L-5B „Vega“, kuris buvo pakrikštytas „Lituanika II“ vardu. Skrydžio per Atlantą sutartis buvo pasirašyta su lakūnu Feliksu Vaitkumi.

Feliksas Vaitkus gimė 1907m. birželio 20 dieną Čikagoje. Jo tėvas kilęs iš Lukošaičių kaimo nuo Gruzdžių. Motina Marija Stankevičiūtė gimusi Žagarėje. Baigęs bendrą mokslą F.Vaitkus mokėsi Čikagos universitete, o vėliau Kalifornijos aviacijos mokykloje ir baigė aukštuosius aviacijos kursus

Lėktuvo ruošimas, reikiamų skridimui bortinių prietaisų sukomplektavimas, radijo kompasas įrengimas užtruks, tačiau sulaukus pakenčiamos oro prognozės, 1935 m. rugsėjo 21 dieną 6val. 45min. iš Niujorko „Floyd Bennet Field“ aerodromo „Lituanika II“ pakilo skridimui per Atlantą į laikinąją Lietuvos sostinę Kauną. Netrukus virš Atlanto „Lituanika II“ pateko į ištisinę debesų zoną. Pilotas net 17,5 valandos skrido tik pagal prietaisus, kai kur per lietų ir krintant šlapdribai. Vengdamas apledėjimo ne kartą keitė aukštį, o tai taip pat apsunkino skridimą, greičiau buvo deginamas kuras. Išniřęs iš debesų F.Vaitkus pamatė Airijos krantus. Čia jis pastebėjo sutrikus benzino siurblio darbą ir suprato, kad likusio kuro iki Kauno neužteks. Ballinrobo rajone nusižiū-

rėjęs ganyklą F. Vaitkus nusprendė nutūpti. Jis ketino aikštelėje patvarkyti siurblių ir, pasipildęs degalų, orui pagerėjus toliau tęsti kelionę. Tačiau leidžiantis šoninio vėjo gūsis bloškė lėktuvą į šoną. Dešinysis sparnas užkabino žemę ir lėktuvą ėmė sukti. Nuo smūgio nulūžo sparno galas, buvo palaužta važiuoklė ir propeleris. Per 21 valandą 30 minučių Feliksas Vaitkus nuskrido 5100 kilometrų. Iki tol skrisdami po vieną Atlantą buvo įveikę tik penki lakūnai – 1927 Charles Lindbergh, 1932 Amelia Earhart, 1933 – Willy Post, 1933 Jimmy Mattern ir 1933 m. – James Mollison.

Sugrįžęs į Ameriką F. Vaitkus baigė studijas Čikagos universitete ir gavo filosofijos bakalauro laipsnį. Vėliau jis baigė technologijos institutą ir įgijo lėktuvų konstravimo inžinieriaus diplomą. Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui 1940 metų lapkričio 25 dieną F. Vaitkus pašaukiamas į karinę tarnybą ir skiriamas Sietlo mieste gaminamų skraidančių tvirtovių Boeing B-17 „Flying Fortress“ ir Boeing B-29 „Superfortress“ serijinių lėktuvų vyriausioju bandymų pilotu. Čia per tarnybos metus iki 1946 m. balandžio 11 dienos jis išbandė per tūkstantį B-17 ir daugiau kaip šimtą B-29. 1946 m. sausio 2 dieną jam suteikiamas karinis pulkininko-leitenanto laipsnis. Prasidėjus Korėjos karui, 1951 metų lapkričio 14 dieną Feliksas Vaitkus vėl pašaukiamas į karinę tarnybą Northono aviacijos bazėje, Kalifornijoje. Iš čia perkeliamas tarnauti JAV karinėse oro pajėgose Visbadene, Vakarų Vokietijoje. Eina aprūpinimo technika viršininko pareigas. Čia 1956 metų liepos 25 dieną ištiktas širdies priepuolio ir mirė, sulaukęs vos 49-erių metų. Felikso Vaitkaus palaikai buvo pervežti į JAV ir jis palaidotas Kohle-

rio kapinėse Viskonsino valstijoje. Šeimos narių rūpesčiu Kohleryje įrengtas F.Vaitkaus memorialinis kambarys-muziejus. Čia sukaupta medžiaga apie „Lituanikos-II“ transatlantinį skridimą, eksponuojami albumai, nuotraukos, dailės kūriniai, iškarpos iš spaudos ir Atlanto nugalėtojai įteiktos dovanos.

Felikso Vaitkaus skrydis per Atlantą neužmirštas ir Lietuvoje: Kauno aviacijos muziejuje jam skirtas atskiras skyrius, pagamintas „Lituanikos II“ lėktuvo modelis.

Antanas Arbataitis, SPARNAI 1990/4 (Straipsnis sutrumpintas)

Lietuvos laisvės dvidešimtmetis

Arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus pamokslas Ariogaloje 2010-08-07

Bažnytiniame kalendoriuje šiandien įrašyta būrys kankinių. 258 m. popiežius Sikstas drauge su diakonais ir kitais patarnautojais katakombose per Mišias buvo suimtas ir nužudytas. Ant šių ir kitų kankinių kraujo aukos augo ir tebeauga Bažnyčia. Visų laikų kankinių kraujas buvo tąsa Kristaus aukos, kurią jis paaukojo, mirdamas ant kryžiaus už pasaulio išgelbėjimą. Kristaus kryžius kalba, kad nėra kito į išsielbėjimą iš blogio vedančio kelio, vien tik aukos kelias. Kristaus kryžius kalba apie sunkiai suvokiamą Dievo meilę.

Lietuvos tremtiniai, partizanai ir politiniai kaliniai yra XX amžiaus kankiniai, kurių auka ardė blogio imperijos pamatus ir prieš dvidešimt metų atnešė Lietuvai laisvę. Šis momentas dažnai užmiršamas, ir viskas pradedama tik nuo 1988 m. Sąjūdžio. Jei nebūtų sudėtos nesuskaičiuojamos partizanų, tremtinių ir visų laisvės kovotojų aukos, mes nebūtume matę nei Sąjūdžio, nei laisvos Lietuvos. Jau yra išleista daug atsiminimų, pasakojančių apie tremtinių, partizanų ir politinių kalinių kančių kelius. Kančiai, dažnai ir mirčiai būdavo pasmerkiami geriausi tautos sūnūs ir dukros. Jie būdavo teisiami už nepadarytus nusikaltimus, nes mylėjo tėvų žemę ir norėjo būti laisvi.

Praeityje sudėtos aukos už laisvę gaivina ir gaivins lietuvių dvasią. Ši tiesa pas mus dar nėra iki galo suvokta. Lietuvos švietimo sistemoje ilgą laiką pasigedavome tokio mokinių ugdymo, kuriame reikiamą vietą užimtų laisvės kovotojų prisiminimas – kad jauni Lietuvos piliečiai suprastų, jog visa, ką turime, nebuvo gauta veltui. Su dideliu skausmu klausomės kalbų, jog kai kas iš Lietuvos emigruoja net ne dėl ekonominių išskaičiavimų, bet todėl, kad Lietuvos jie nemylė, kartais net nekenčia. Taip ir norėtusi jų paklausti: o ar jūs mylėjote Lietuvą? Ar gerbėte kitus, trokšdami pagarbos sau? Jeigu kitados kažkas į mokinių širdis su didele meile būtų įdėjęs pasakojimus apie netolimą, bet sunkią praeitį, jos metu sudėtas milžiniškas aukas, niekas neišdrįstų panašiai kalbėti, nebent būtų aiškūs Lietuvos priešai.

Apsilankius Varšuvos sukilimo muziejuje visuomet galima pamatyti daugybę mokinių. Istorijos mokytojai atsiveda juos ten ir pasakoja, kaip buvo

aukojamasi, kad šių dienų Lenkijos jaunimas galėtų būti laisvas. Pasaulyje pastatyta daug žydų genocido muziejų. Juose taip pat galima pamatyti daugybę besilankančių mokinių, kuriems mokytojai pasakoja apie Izraelio tautos kančias. Taip jaunuoliai yra ugdomi mylėti ne tik savo šalį, bet ir visus žmones, ypač tuos, kurie dėl tautybės, rasės ar tikėjimo būna persekiojami.

Netoli Jeruzalės, prie Negyvosios jūros, ant kalno stovi Masados tvirtovė. Prieš du tūkstančius metų žydai gynėsi nuo romėnų okupacijos. Šiandien, nors šie įvykiai tūkstančių metų senumo, mokiniams ir suaugusiems pasakojama sena istorija, kaip žydai, matydami besiantinantį pralaimėjimą, geriau sutiko mirti, nei tapti vergais. Romėnai, užėmę tvirtovę, nerado nei vieno gyvo gynėjo. Ne taip seniai visa Lietuva buvo tarsi Masados tvirtovė, besiginanti nuo okupantų. Tai turėtų žadinti šventą pasididžiavimą, kokie taurūs buvo mūsų tėvai ir seneliai, kaip jie brangino laisvę, jei ryžosi tokioms aukoms.

Jėzus Kristus kartą kalbėjo: „Iš tiesų, iš tiesų sakau jums: jei kviečių grūdas nekris į žemę ir neapmirs, jis pasiliks vienas, o jei apmirs, jis duos gausių vaisių“ (Jn 12, 24). Mes esame linkę užmiršti šią tikrovę ir laukti gausių vaisių be aukos kainos, be šio kviečio grūdo apmirimo.

Šiomet minime atgautos laisvės dvidešimtmetį. Šia proga prisimename tuos žmones, be kurių nebūtų išaušęs laisvės rytas. Jie ne tik anuomet patyrė skaudžių išbandymų, bet ir šiandien dažnai yra užmiršti, o kartais net niekinami, pavadinami megztomis beretėmis, banditais ir pan. Šie žmonės, gindami Tėvynę ar kentėdami dėl jos, nelaukė medalių ar kitokių įvertinimų, nes krikščionis gyvena ir daro gera ne dėl pagyrimų ar medalių. Jis tiki į teisingąjį Teisėją, kuris amžių pabaigoje sudėlios visus taškus. Vis dėlto ir čia, žemėje, žmogui būna malonu išgirsti, kad tai, ką jis kentėjo ir vargo, turėjo prasmę, ir kad jis, dirbdamas vergišką darbą kur nors lageryje ar Sibire, buvo tikras laisvės karys.

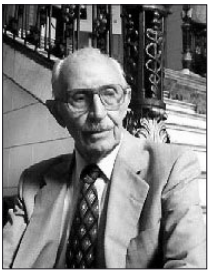
Prieš septyniasdešimt metų, kai sovietai trėmė lietuvius į Sibirą, o kitus kankino Rainiuose ir kt. vietoje, viskas buvo labai aišku: čia žiaurus okupantas, o

čia Lietuvos kankiniai. Po septyniasdešimt metų nėra taip viskas aišku. Daug kas nenori objektyvios tiesos – kiekvienas nori turėti savo tiesą. Okupantas save laiko išvaduotoju. Kolaborantas teigia, kad jis taip pat kūrė Lietuvą. Yra ne tik partizano, bet ir stribo tiesa. Tėvynę mylinčio ir ją keikiančio tiesa. Tarp šių tiesų kartais pasimeta patys geriausi žmonės. Kodėl taip atsitinka? 20 metų nesustodama dirba žmonių smegenis plaunanti propagandos mašina. Todėl ne kartą ateina noras patarti žmonėms, kaip kadaise patardavome dėl sovietinės televizijos: tą meluojančią dėžę panaudoti vištos gūžtai, kur ji dėtų kiaušinius.

Ką daryti? Ar nuleisti rankas ir beviltiškai klaidžioti XXI amžiaus tiesų brūzgynuose? Ar yra koks nors saugus atramos taškas? Taip, yra. Tai Evangelija, Dievo žodis. Jis vienintelė atrama ir atskaitos taškas, kuriuo galima tikrinti visas tiesas. Juk Kristus yra labai aiškiai pasakęs: „Iš tiesų sakau jums: <....> Dangus ir žemė praeis, o mano žodžiai nepraeis“ (Lk 21, 33). Evangelijos žodis niekuomet nenuves į kolaboravimą su okupantu. Jis niekuomet neleis niekinti Tėvynės ir jos žmonių. Šis žodis visuomet ragins būti tikru krikščioniu, lietuviu; ragins mylėti ir kurti saugų gyvenimą ne tik sau, bet ir visiems tautiečiams.

Bažnyčios gynėjo šarvus užsidėjus

Vilius Bražėnas

Kadangi Lietuvos Katalikų Bažnyčios hierarchai dar vis nesukūrė šių dvasinių šurmuliuojančių laikų būtinybės – parapijose suburti bent po tris asmenis į „Bažnyčiai ginti komitetus“, Bažnyčios šmeižėjai įvairiuose frontuose turi laisvas rankas. Tokie komitetai savaime skleistų krikščioniško pilietiškumo idėjas. Jei egzistuotų platus puolimams atremti tinklas, prezidento A. M. Brazausko laidotuvių režisieriai būtų nedrįsę laužtis į Arkikatedrą ir, tam nepavykus, apmėtyti Bažnyčią melo dumbliu. Dabar Bažnyčia neturi gynybos tvirtovių. Tad tenka gynėjo šarvais apsišarvoti partizanams Bažnyčios gynėjams.

Netrumpame savo gyvenime esu stebėjęs net keletą civilizuotų kraštų žymių prezidentų ir monarchų laidotuvių. Mirusieji buvo laidojami su orumu ir pagarba rangui, susilaikant nuo politinių ir religinių provokacijų.

Didžiai apgailėtina, kad pirmose mano stebėtose Lietuvos Prezidento laidotuvėse gan ryškiai prasiakišo keista, įvairiai provokacinė režisūra. Kalbu apie 2010-06-26 mirusio LR prezidento Algirdo Mykolo Brazausko laidotuves. Turiu mintyje ir sukeltą sovietinio tvaiko propagandinį šurmulį jau kelias dienas prieš jo mirtį. Tai tikrai nepagerino nei LR nei prezidento įvaizdžio. Atšiauri laidotuves panaudojusią propagandininkų elgsena ko tik nepavertė visa tai į provokuojantį netiesos festivalį. Lyg kas nors būtų sumanęs panaudoti laidotuves kitiems tikslams, negu atsisveikinimui su velioniu. Vien tik šiurkščiaime tiesos negerbime buvo galima įžiūrėti „buvusiųjų“ braižą. Matyt buvo bandoma panaudoti tai, kad buvo laidojamas sudėtingu SSRS ir Lietuvos laikotarpiu, sudėtingose aplinkybėse gyvenęs, sudėtingas asmuo. Pasigirdo įtarimai, jog laidotuvių priedangoje bandyta išbaltinti kruvinąjį okupacinį komunizmą

ir buvusiems Maskvos statytiniams nuo savo rankų nusiplauti kad ir tik dvasinį-intelektualinį tautos kraują. Keista, kad velionio politiniai ir šeimyniniai artimieji nesustabdė jo sąskaiton keliamų, atkirtų iššaukiančių provokacijų. Laidotuvių progomis būna dažnai primenamas senovės romėnų posakis: „Apie mirusį gerai arba nieko“. Šiandien to posakio negalima taikyti žymiam visuomenininkui ar politikui. Nė vienas, kas palieka raštus, knygas, politinių bei filosofinių pasisakymų straipsnius, „nemiršta“, niekad „nenutyla“. O šiuo atveju už velionį kalba ne vien jo minčių palikimas, bet dargi ir laidotuvių nepasiskelbusių tikrų režisierių surežisuotas atkaklus brovimasis į grynai religinę sritį. Atsirado, kaip prancūzai sako, „didesnių katalikų už Popiežių“. Tokių pasirodė net tarp buvusių LR aukštų pareigūnų.

Į „viešosios erdvės“ nemalonę pateko Lietuvos Katalikų Bažnyčios hierarchai, pasipriešinę (velionio dvasiniam išaukštinimui?) prezidento karsto įnešimui Vilniaus Arkikatedron. Anot pranešimų, dėl to net „Bažnyčios reitingai“ smuko. (Lyg ji būtų politinė partija ar krepšinio komanda...). Reitingieriams reikia priminti, kad maskvinių okupantų ir jų statytinių akyse Bažnyčios „reitingas“ buvo „0“.

Net (1933 m.) išlaikymas penketuku „Religija“ egzaminu Kauno Jėzuitų gimnazijoje manęs nepadarė teologu. Tačiau ten mokė ir apie „apologetiką“ – Bažnyčios gynimo prievolę. Tad bandysiu ginti Lietuvos vyskopus nuo juos mokinančių ir puolančių „popiežiukų“.

Šio pasauliečio spėjimu, mūsų vyskupai prezidento laidotuvėse susidūrė, net religinių dėsnių nesvarstant, su sunkiai išsprendžiamu socialiniu (ar „socialistiniu“?) klausimu: kaip Arkikatedroje išspręsti „gero kataliko“ dviejų gyvų žmonių prie karsto pasodinimo ar pastatymo formalumą? Kuri kairėje, kuri dešinėje? Kuri galvugalyje ir kuri kojugalvyje? Vargu ar visus būtų patenkinęs įvairiai abejotinas sprendimas vidun tik karstą įnešti.

Kiek prisimenu iš gimnazijos religijos kurso, ir skelbiamos „gero kataliko“ atliktos išpažinties klausimas pakimba miglose. Išpažintis nesibaigia prisipažinimu nusidėjus. Tik avarijos – „staigios ir netikėtos mirties“ – atveju, regis, reikalas lieka tarp žmogaus ir Dievo. O kitais atvejais, kiek suprantu, ataskaita turi įvykti šiame pasaulyje. Į tai įeina atgaila, skriaudų atitaisymas, neteisėtai įgyto turto gražinimas. Reiškia, gali būti ne viena priežastis, kodėl bet kuris kunigas gali neįleisti karsto į bet kurią bažnyčią.

Matyt tiesa, kad tylą dažnai daug ką pasako. Naciniai ir komunistiniai socialistinio fronto garsiaikaliai Bažnyčios kritikai staiga prarado balsą, kai vienas vyskupas jų panosėn pakišo „lygybės“ pipi-

rinę: Bažnyčia negali daryti išimtį turtingam ir galingam...

Tai tiek bandymo vykdyti kataliko apologeto jam suprantamą priedermę. Tikiuosi, kad nepriverčiu dvasiškius gintis nuo tokių pasaulietiško Bažnyčios apologetų.

Dar žodelis dėl Arkikatedros. Pagal Vatikano istoriką Malakajų Martiną (Malachi Martin), Katedros iš Lietuvos užgrobimo klausimas iškilo kai Gorbačiovas su „perestroikos“ apgaule siekė pasimatymo su popiežium. Vatikanas nurodė Maskvai, kad Arkikatedra yra viena iš kliūčių susitikimui. Spėtina, kad Vilniuje suskambėjo skambučiai iš Maskvos, nes Gorbis buvo priimtas Vatikane, o Arkikatedra, pagaliau grįžo katalikams.

Santykių gerinimas ar kolaboravimas?

Algimantas Zolubas

Kai išgirstu apie įvykius susijusius su Kaukazu, juolab Lietuvos sąsajas su juo, nevalingai atmintyje iškyla įvykis, kuris paskatino labiau domėtis tų tolimų, tačiau daugeliu atžvilgiu galinčių būti mums pavyzdžiu, tautų likimu. Nors tai įvyko prieš tris dešimtmečius, atmintis išsaugojo vaizdus, veidus, žodžius.

Dirbau Vilniaus Radijo komponentų gamykloje, kuri turėjo ryšius su daugeliu SSRS įmonių, mokslinio tyrimo institutų, tarp jų – su Ordžonikidzės (dabar Vladikaukazo) moksliniu tyrimo institutu. Bendradarbiavimas tęsėsi eilę metų; mūsų gamykla buvo turtinga, todėl institutui buvo pageidautina, naudinga. Į gamyklą atvykdavo instituto atstovai, neretai tekdavo pas juos nuvykti mums. Pradžioje gal iš praktinių sumetimų, o vėliau iš užsimezgsios bičiulystės su kolegomis specialistais mūsų atstovus institutas priimdavo itin šiltai. Ne kartą teko dalyvauti organizuotose išvykose į kalnus, lankyti kultūros paminklus.

Vienos komandiruotės metu, atėjus penktadieniui, mūsų vyriausiajam inžinieriui ir man buvo pasiūlyta nieko nesusiplanuoti šeštadieniui, nes organizuojama instituto kolektyvo grupės išvyka į kalnus. Tokiai kelionei nusiteikėme su malonumu, tačiau rytui išaušus lietus pylė kaip iš kibiro: virš greta Ordžonikidzės esančio „Stolovaja gora“ kalno kybojo kaip pririštas juodas debesys. Sutartą valandą vis tiek autobusas atvyko, o kelionės vadovas nurašino, kad važiuosime ten, kur lietus lyja tik kartą metuose. Taip ir buvo: po neprailgusios kelionės pasirodė dangus be vieno debesėlio, pasirodė, mes atvykome į Čėčenijos teritoriją. Apsistojome tarpeklyje prie sraunaus, žemais krūmokšniais apaugusio

kalnų upelio. Meškeriotojai iškart merkė meškeres upėtakiams, kiti vaikščiojo po apylinkę ar kišo kojas į ledinį vandenį, dar kiti, čia aptikę didžiulį plokščią, gal trijų metrų aukščio akmenį, ant kurio užlipti buvo patogi tik viena vieta, ruošė stalą vaisėms. Kai sugauti upėtakai, persmeigti pagaliukais ir iškepti prie laužo, buvo paruošti, kai pasklido kepamų šašlykų kvapas, visi buvo pakviesti lipti ant akmens. Atvykėliai, dvidešimties žmonių grupė, kas gulėsi, kas tūpėsi, kas klaupėsi prie baltomis staltiesėmis apkloto „stalo“. Kampe stovėjo sauso vyno talpa su čiaupu, ant stalo gulėjo taurės vynui.

Kaip anuomet buvo priimta, pradžioje buvo tarti žodžiai apie tautų draugystę bei bendravimą, kolektyvų bendradarbiavimą, apie iš to kylančią naudą plačiajai tėvynei. Kai reikalas priartėjo prie tostų su ilgų kalbų priedais, kalbų turinys tapo gan įvairus. Kai priėjo eilė tostui šių eilučių autoriui, ryžausi tarti pagarbos žodžius žemei ir tautai, kurios prieglobsty atsidūrėme:

Leiskite padėkoti šios išskylos šeimininkams, kurie taip svingingai priėmė mus, atvykėlius nuo Baltijos. Leiskite nusilenkti šitiems kalnams, tarp kurių nuo amžių gyvena garbinga čėčėnų tauta. Leiskite nusilenkti gretimo aūlo ir visiems Čėčenijos gyventojams. Apie garbingą, turinčią garbės ir savivarbos jausmą, laisvę mylinčią, už laisvę narsiai kovojusią tautą žinojau ne tik iš Tolstojaus „Kaukazo apysakų“, ją tokią esant radau istorijos šaltiniuose. Reikšdamas nuoširdžią pagarbą šiai tautai, dar kartą lenkiuosi Čėčenijai.

Vos baigus tosto žodžius, staiga atsistojo juodbrūvas instituto darbuotojas, pasirodo, čėčenas:

Ar išgirdote, draugai, ką šis svečias pasakė. Garsiai ištartų tokių kitataučio žodžių negirdėjau aš, kažin ar girdėjo mano tėvai ir seneliai. Šis žmogus iš Lietuvos, per kurį mes

sužinojome, kad yra tokia šalis, žino ir viešai pagerbė mūsų tautą. Atsidėkodamas už tuos žodžius, siūlau jam savo tikrą draugystę. Tos draugystės vardan, kviečiu visus, esančius ant šio akmens, būti liudininkais, kad svečiui dovanoju šį akmenį. Žinią perduosiu gretimam aūlui ir tvirtai žinau, kad mano poelgiui jis pritars. Prie šio savo nekilnojamo turto tu galėsi atvykti bet kada. Aūlas tau suteiks prieglobstį, pamaitins, jei medžiosi, parodys kalnų ožių takus ir įteiks graižtovinį šautuvą, jei norėsi žuvažti, aprūpins meškerėmis, tu čia būsi saugomas nuo galimų pavojų.

Nuaidėjo plojimai. Dar kartą padėkojau už gražius žodžius ir nepaprastą dovaną. Darbuotojas Jurius, su kuriuo siejo senesnė pažintis, man patvirtino, kad čečeno ištartus žodžius reikia priimti visiškai rimtai, nes jis už kiek kitoki, bet pagarbą reiškiantį čečėnams poelgį pelnė jų palankumą, todėl jis motoroleriu čia atvažiuojas dažnai, o aūlas jam tapęs mīlu prieglobščiu.

Nebeteko man lankytis prie dovanotojo akmens, tačiau ne už akmenį, o už čečeno ištartus į širdį įsmigusius žodžius, mintimis dažnai lankau tą šalį, džiaugiasi jos atgauta nepriklausomybe, jos laimėjimais mūsųose su okupantu, širdyje apverkiu pralaimėjimus, aukas, pavergtųjų dalį.

Panašiai kaip čečėnų tauta, lietuvių tauta, patyrusi sovietinės okupacijos žiaurumus, dešimtmetį partizaniniame kare kovojusi su okupantu, tačiau galiausiai atgavusi laisvę ir nepriklausomybę, nebuvo ir neliks abejinga laisvę siekiančiai čečėnų tautai. Lietuvos visuomenė įvairiais būdais rodė paramos ir pagalbos ženklus už laisvę kovojančiai čečėnų tautai.

Tik staiga tas čečėno man dovanotas akmuo priekaištu ant širdies užgulė: *Nuo sovietinio okupanto pabėgę į jūsų šalį laisvės kovotojai persekiojami, turi trauktis iš jūsų šalies, politinio prieglobsčio prašyti Suomijoje ar Prancūzijoje. Kai rusai mitinguose šaukia „muškit putinistus, gelbėkit Rusiją“, kai Rusijoje formuojasi partizanų grupuotės kovai prieš Putino fašizmą, jūsų teisėsauga kolaboruoja su minimu fašizmu. Jūsų prokurorai ir saugumo tarnybos provokuoja palankius čečėnų siekiams lietuvius, kurpia jiems bylas, persekioja, be įkalčių kalina, drauge su putinistais tardo.*

Ir čia turiu į čečėno dovanoto akmens priekaištus atsakyti:

Šaukite Lietuvos akmenys, jei žmonės ir valdžios tyli! Atsibuskite, atsikvošėkite, valstybės vadovai, jei dar yra valstybė, jei esate tikri jos vadovai! Teatsako saugumo ir teisėsaugos tarnybos, kas jiems leido bendradarbiauti (kolaboruoti) su Rusijos specialiomis tarnybomis. Lietuvai tų tarnybų „bendradarbiavimas“ žinomas iš Medininkų bylos. Jei jie net menkiausio ženklo šioje byloje nerodo, mūsų paklusnus bendradarbiavimas prilygsta pačiam tikriausiam kolaboravimui su nedraugiška šalimi. Santykius net

su nedraugiškomis šalimis gerinti reikia, tačiau jų gerinimas neturi virsti kolaboravimu. Kita vertus, ar Lietuvos pozicija pasikeitė Čečėnijos Respublikos Ičkerijos nepriklausomybės atžvilgiu, kad nei iš šio nei iš to mūsų saugumo tarnybos ir prokurorai pradėjo veiksmus, nukreiptus prieš už laisvę kovojančią tautą? Koks jų reikalas kištis į Rusijos Federacijos problemas, kai Lietuvoje su bylomis deramai nesusidoroja?

Išgirdau Kaukazo tarpeklyje greta čečėnų aūlo gulinčio akmens balsą, matau tarsi ylą iš maišo len-dančius mūsų teisėsaugos juodus darbelius. Ausyse girdisi knygnešio Kazio Gabriūno iš Laukminiškių (Kupiškio raj.) žodžiai:

*Kad ne ant šio svieto,
Tai ant Dievo sūdo
Negalės nuslėpti
Nei menkiausio grūdo.*

Tik labai būtų nedora ir negarbinga Dievui pavesti spręsti akivaizdžiai nesudėtingus reikalus. Tikiu mūsų tautiečių, tebetikiu ir valdžių galiomis...

P. S.

Iš nepriklausomos Lietuvos nuo persekiojimo pasitraukę ir politinį prieglobstį Suomijoje gavo Hadžiat ir Maliko Gatajevų šeima, Prancūzijoje – rašytojas Vachidas Jelchojevas. Už bendravimą su čečėnais lietuvaitei Eglei Kusaitei sukurpta byla, ji devynis mėnesius išbuvo suimta ir tik š. m. rugpjūčio 5 d. Lietuvos apeliacinis teismas panaikino Vilniaus apygardos teismo sprendimą, kuriuo merginos suėmimas buvo pratęstas dviem mėnesiams. Byla, jai iš-kelta įtarimų įvykdyti nusikaltimą pagrindu, laukia nagrinėjimo teisme.

Rasūnas

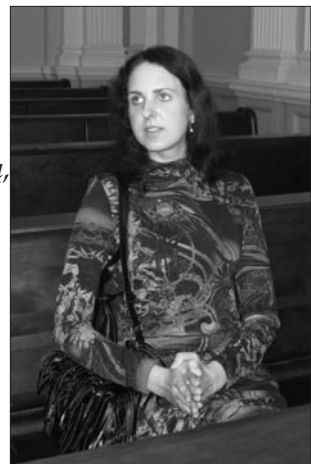
Eglei

*Didinga salė – ne teatro scena
Ir juodas mantijas čia dėvi ne juokais...
Atves Tave – prieš Mechanizmą – vieną,
O jis ir spręs: paleis? atleis? nuteis?*

*Visus pamokys – nemylėt čečėnų
Ir šiaip mažų, be teismo pasmerkų,
Kurie neįsirašo į Sistemą,
Vairuojamą nafta – rubliu – krauju.*

*Ko Tu šypsaisi – apmaudui juristų?
Nors giriamės – vergijos nēr daugiau –
Įdegins ženklą – būsi teroristė
Iki gyvos galvos ar dar ilgiau...*

*Bet Tu neverk ir neviltį kiekvieną
Atmušk malda, šviesių minčių sparnu,
Nes sielos šypsena stipresnė už Sistemą,
Už mechanizmus, suteptus melu.*

Eglė Kusaitė

Ieškojau to vienintelio žodžio

Kęstutis Balčiūnas

Ilgai ieškojau to vienintelio žodžio, kuriuo, jau prabėgus laiko tarpui po jo mirties, nutilus šurmuliui ir nurimus ratilams sudrumstame vandenyje, galėčiau apibūdinti Menininką. Menininką, gyvenusį dviejų tūkstantmečių sandūroje. Pašlovintą, pagerbtą jo kūrybos zenite ir, pasitaikius pirmai progai, pačiu sunkiausiu jo gyvenimo momentu, taip skaudžiai apdergtą ir apspjaudytą amžininkų. Išties, gerokai lengviau pasakyti daug žodžių, daug sakinių, bet rasti vienintelį, kuriame sutilptų visas žmogaus gyvenimas, su pakylėjimais ir visomis kūrėjo silpnybėmis bei nuopuoliais, nebuvo paprasta. Tas žodis atsirado staiga, savaime, kuomet norėdamas iš tolimesnio laiko etapo pažvelgti į jį – vieną ižymiausių visų laikų Lietuvos poetų, atsiverčiau Lietuviškosios tarybinės enciklopedijos ketvirtąjį tomą. Akys praslydo tekstu ir mano nuostabai neužkliuvo už to aštraus, daugelio kitų, šiame leidinyje paminėtų, vienaip ar kitaip tuo laikotarpiu pasižymėjusių žmonių biografijų grumsto. Grumsto arba atbrailos, kuriuo daugelis sistemoje gyvenusių ir kūrusių menininkų, politikų, mokslininkų, nelyginant alpinistai, pasinaudodavo sėkmingam atsispyrimui, kopiant į karjeros aukštumas. To grumsto Sigito biografijoje nebuvo. Todėl jo kopimas į pripažinimo bei šlovės stiklo kalną buvo gerokai slidesnis, sunkesnis ir sudėtingesnis. Grįstas vien talentu ir atkakliu darbu. Kažkaip nejučia prisiminiau ir su Menininko biografija sugretinau posakį, kurį vartodavo po tarnybos sovietinėje armijoje eiliniaus sugrižę vaikinai: „Švarūs antpečiai, švari sąžinė...“ Tas grumstas biografijose, dabar sunkiai suvokiamas šiandienos jaunajai kartai, o tada labai daug ką lėmęs žmonių likimams ir karjerai, buvo vienas sakiny: „TSKP narys nuo...“ Užvertęs minėtosios enciklopedijos tomą, aš jau žinojau tą žodį, kuriuo galėsiu pavadinti Menininką. Tas žodis paprastas, kaip ir asmenybė, kuriai jis skirtas. Tas žodis – Sąžinė.

Labai nedrąsiai, viename pobūvyje, prieš eilę metų, pirmą kartą iš arti pamatęs Poetą, prie jo priėjau norėdamas susipažinti. Kamavo klausimas ar turėsiu ką pasakyti žmogui, mokančiam kelias užsienio kalbas, puikiai pažįstančiam senąją graikų ir romėnų filosofiją, tiek daug davusiam mūsų literatūrai. O šikalbėjome taip paprastai, tiesiog apie gyvenimą, apie daugeliui žmonių, tarp jų ir pačiam poetui aktualias nūdienos, buities problemas. Apie politiką ir apie bendrus pažįstamus. Po to, kartas nuo karto vėl susitikdavome, kalbėdavomės lyg seni bičiuliai. Atrodė, kad Sigitas mokėjo džiaugtis, gerbė ir vertino kiekvieną, panorusį su juo bendrauti, kalbėtis, o kompanijose ir kartu besilinksminantį žmogų.

Sudėtingas buvo laikmetis, kuomet savo kūrybos grūdą į sausą ir idėjiškai paraudusią literatūros dir-

Kęstutis Balčiūnas ir Sigitas Geda

vą teko berti tada dar pradedančiam poetui. Tačiau jo pasėti želmenys dygo, stiebėsi į saulę ir nors dažnai nomenklatūros trypiami bei mindomi, nešė gausų derlių. O juk nemaža buvo tokių, kurie rinkosi gerokai lengvesnį, paprastesnį kelią. Tereikėjo kartas nuo karto sumokėti dvasinę duoklę laikmečiui, autoritetams ir vartai į pripažinimą, netgi gerokai mažiau talentingiems, atsiverdavo negirgždėdami...

Sigitas savo kūryboje nešlovino socialistinės santvarkos, nesureikšmino Lenino nei kitų sovietinių stabų bei jų iškeltų lozungų. Tačiau, neabejoju, kad iš atitinkamų instancijų gaudavo pasiūlymų, o dažnai viena ar kita forma net buvo spaudžiamas tą daryti. Jau po jo mirties sužinojau faktą, kad „brandaus socializmo“ laikmečiu, kada Vilnių puošė plakatai su lozungais „TSRS konstitucija demokratiškiausia pasaulyje!“, poetui teko keletą parų praleisti pastato rūsyje, į kurį, kaip tada sakydavo, „Leninas rodo ranką“. Tačiau kietas KGB kumštis nesulaužė poeto kuriamų vertybių stuburo. Išleistas ir toliau elgėsi taip, kaip liepė jo sąžinė, savo minčių bei žodžių nepardavinėjo už „trupinį aukso“. Žvelgė gerokai toliau, išdidžiau ir prasmingiau nei daugelis jo amžininkų. Kas gi be jo, lietuvių poezijoje varnėną, tą pavasario ir atgimimo pranašą, dar yra pavadinęs klebonu!?

Daugelis iš mūsų, skaitydami ir gilindamiesi į jo kūrybą, pamatėme bei suvokėme, kad mus supančiame pasaulyje, ko gero, gražesnio klebono už Varnėną nėra. Kaip, gal būt, nėra ir gražesnio žiedelio, nei lazdyno. Juk tikras grožis slypi paprastume. Kaip ir didis talentas.

Netikri, epochų suirutėse bei perversmuose per kraują ir terorą iškilę pranašai, anksčiau ar vėliau išnyksta, išstirpsta lyg sniegas, nulijus šiltam pavasario lietai. Ir eilės apie juos palieka nieko vertos. Tačiau klebonas Varnėnas amžinas. Ir jo atlaikytų mišių prasmė gili.

Tavo, Sigitai, biografijoje nebuvo to žemėn įšalusio

grumsto, nebuvo įrašo: „TSKP narys nuo...“ Todėl ir vakaras toks ilgas, toks pilkas buvo ir šalia apdovantų nomenklatūros ordinais buvai „baltoji varnelė“. O paskui to Tavo Varnėno atlaikytų mišių prasmė ir laisvas žodis tapo kūnu. Užgimė, augo ir gyvena tarpe mūsų.

Gera atsimenu tą rudens dieną, kuomet per televiziją rodė steigiamąjį LP Sąjūdžio suvažiavimą. Tribūnoje kalbėjai daug ir drąsiai, sakei tą, ką Lietuva norėjo išgirsti nuo pat 1940 metų vasaros. Nemaža buvo tokių, kuriems tavo ir kitų kalbėjusių mintys nepatiko. Tačiau šaunu, kad nepasidavei, neišėjai iš tribūnos nei Tu, nei tavo bendraminčiai. Šaunu, kad surėmę pečius stovėjote mitinguose veidus atgręžę į minią, kuri laukė jūsų žodžių kaip duonos, kaip tikėjimo. Tuos žodžius, jau tapusius kūnu, kartu su bendraminčiais guldei ant „ūžiančio žalio ažuolo altoriaus“... O į aikštes „subėgę“ šimtai tūkstančių tavo seserų ir brolių, tomis dienomis daug ką tau ir Laisvei „pasakyt norėjo“. Ir tu juos „glostei šviečiančia ranka...“ Po to buvo 1988 m. rugsėjo 28-tosios – „bananų balius“ – diena Arkikatedros aikštėje, buvo 1991 m. sausio 13-osios kruvinojo sekmadienio naktis, 1991 m. liepos 31-osios Medininkų tragedija. Daug visko buvo... Tačiau laisvas rytas vis tiek išaušo.

Ir tada žodžiui platus bei laisvas kelias atsivėrė. Liejosi eilės, tarsi gaivūs pavasario polaidžio vandens, virto, tiško per akmenis, purslais kilo iki pat dangaus, švietė visomis vaivorykštės spalvomis, kvietė džiaugtis gyvenimu... Rikiavosi žodžiai knygų ir interneto svetainių puslapiuose. Iš leidyklų išeinantys vis nauji Sigito kūriniai vienus džiugino, kitiems kėlė pavydą, net ir pyktį. Visaip komentavo Poetą. Daug kas keiksnojo, dar daugiau kas žavėjosi. Pastarieji savo komentarais pritarė ir drąsino: „Ta jo poezija nuoširdi ir tai daug ką pykina...“ Pykino daugiausia tuos, kurie galbūt niekada nealsavo ką tik praartos, pavasarinės žemės ir ant jos krečiamu, iš tvartų išvežto „rudo gyvulio“ mėšlo kvapu, kurie niekada iš arti nebuvo įsižiūrėję į tą „rausvą lazdyno spurgelį...“

O paskui žinia, lyg perkūnas iš giedro dangaus. Nesuprantama, nesuvokiama. Kokia ta kantrybės taurė turėjo būti?.. Kas, kodėl ir kaip ją perpildė?.. Ar galėjo tas, kuris dar visai neseniai „su mažu vaikelio vaikštinėjo, riešutus pražydusius prie Neries regėjo“ taip nesusivaldyti? Manau negalėjo... O jeigu galėjo, tai koks skausmas, sielvartas, pyktis taip užvirino kraują? Kaip turėjo būti paniekinta, pažeminta, paminta ir įžeista Tėvo institucija?..

Ir vėl lyg suerzintas bičių spiečius užia interneto puslapiai. Dar dabar tebegirdžiu, kaip, it neteptos daržinės durys vienas už kitą garsiau rėkia komentuojuojantys: „Latras, alkoholikas... Gėrė, gėrė, gėrė...“ Ir juos skaitant, tarsi gūdžią rudens naktį stovint parkuoklių kapinėse, per kūną nubėga šiurpuliukai.

„Paupiu einant man buvo baisu: Kažkas ten kalbėjo paukščio balsu...“ O tie balsai su kiekvienu priešišku komentaru vis labiau panėšėjo į maitvanagių, draskančių „baltą jūrą asilėlių“ krenkimą... Nežinau, gal ir aš būčiau suabejojęs, prisidėjęs prie to siaubingo triukšmo ir alaso, jeigu tąkart likimas nebūtų lėmęs kiek artimiau pažinti Poetą. Buvo pobūviai, buvo jubiliejai, buvo šventės. Buvo jose ir Sigitas. Linksmiomės, šokome, dainavome. Gėrėme alų ir degtinėles ragavome. Siūlėme ir Sigitui. Kiekvienam iš kompanijos norėjosi susidaužti bokalą su įžymiu žmogumi. Tačiau Sigitas negėrė. Mandagiai atsisakydavo, gurkšnojo sau mineralinį ir su kiekvienu rasdavo apie ką pakalbėti. Ir vėl gi, daugiausia apie buitį, politiką, gal ir apie orą... Juk retas, kuris iš kompanijos, nors ir save laikantis didesniu ar mažesniu intelektualu, pokalbiuose būtų galėjęs remtis Mileto ar Elėjos filosofų mokymu, diskutuoti Senojo Testamento, indų Vedų ar Korano temomis. Sigitas galėjo. Netgi yra nuoširdžiai, nė kiek savęs nesureikšmindamas prasitaręs, kad Lietuvoje tėra vos keletas žmonių su kuriais, kad ir valandų valandas apie tai diskutuoti jam būtų įdomu. Pagaliau, ar dažnai išgeriantis žmogus, juo labiau latras, alkoholikas būtų galėjęs sau leisti išsigyti modernios statybos butą naujame name Antakalnyje? Ir, gal būt, dėl iš jo kilusių intrigų, vėl gi remiantis to paties interneto komentarais, galėjusį tapti ankstyvos jo mirties priežastimi.

Labai norėčiau visų pirma Poetą drabsčiusių komentatorių paklausti:

- Ar galėtumėte parodyti bent vieną latrą, alkoholika, sugebėjusį tiek daug duoti lietuvių literatūrai, sukūrusį libretus operoms, meniniams filmams, pasižadėjusį (ir tesėjusį) duotą pažadą kasmet leidykloms pateikti bent po vieną, į lietuvių kalbą išverstą pasaulinės reikšmės klasikų kūrinį, talpinamą į nemažos apimties knygą? Tiek nuostabių eilėraščių parašiusį vaikams, kurių tekstai jau tapo pačiomis populiariausiomis dainomis. Negalėtumėte. Todėl, kad taip nebūna. Todėl, kad alkoholis ir rimtas darbas nesuderinami.

Laikas bėga. Nutrūkęs Meninko gyvenimas nesustabdė, o ir neturėjo sustabdyti jo tėkmės. Gatvėmis tebevažinėja „mėlyni autobusiukai“, per sankryžas skrieja didelės ir „mažos mašinėlės“. Ir, deja, palengva ant šviesaus Poeto atminimo krenta užmaršties dulkės. Daug dulkių, gal pernelyg daug per tokį trumpą, vos metų laiką po jo mirties. Nenoromis kyla klausimas – pačios krenta ar specialiai kažkieno yra barstomos? Vilniuje, kur Poetas pragyveno daugelį metų, miesto valdžios jo mirties metinėms net kuklaus paminklo pastatyti nesugebėjo. Krizė, lėšų nėra, – girdžiu sakant valdininkus. Menininkui, kurio gyvenimas nutrūko prieš pat Lietuvos tūkstantmečio jubiliejų, atminimui įamžinti lėšų nėra, tačiau Neries pakrantėje,

kur mėgo vaikščioti Poetas, kur riešutus pražydydusius, taip savaip, subtiliai regėjo, keletas šimtų tūkstančių litų visuomenės prieštarai vertinamam „meno kūriniai“ – aprūdijusiam, suraitytam vamzdžiui bei gigantiškam „kurmiarausiu“ pastatyti atsirado. Ir ne vien piniguose čia problema. Gal labai neprasilenksiu su tiesa sakydamas, kad problema, ko gero, ta, kad Sigito biografijoje nebuvo įšalusių grumstų, kad gyveno ir kūrė ne dėl „trupinio aukso“. Rašė ne tą, ko iš jo reikalavo laikmetis, o tą, ką sąžinė liepė, ką „Angelas, dievo redaktorius“ minčių vingiuose buvo sudėlio-

jęs. Matyt, taip jau yra lemta, kad didieji menininkai tinkamai įvertinami tik praėjus didesniai ar mažesniai laiko tarpui. Ir kas skaudžiausia – dažniausiai po to, kai gerokai mažiau talentingi amžininkai arba tiesiog šlovės pavydinčios vidutinybės iki soties iš jų pasišaipo, išsityčioja... Tačiau, nė vienas iš jų negali ir niekada negalės pasakyti: „Trumpai gyvenau, bet tiek daug regėjau...“ Ir, niekada nesupras, kad tikras Menininkas, tikras Kūrėjas ir tikras Žmogus yra „tas, kurs žino, kad tiesiai į mirtį keliauja, užmiršta, kas baimė yra ir kvailiams nevergauja...“

Vorkutos sukilimo sukakčiai – nauja knyga

Knygos viršelis

Sutapo, kad ketvirtoji serijos „Pūtėme prieš vėją“ Edvardo Buroko knygos dalis „Krauju rašyta istorija“, tarsi apibendrindama pirmąsias tris dalis, išėjo lietuvių, rusų, anglų ir prancūzų kalbomis minint Vorkutos politinių kalinių 55 metų sukaktį. Ją išleido Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga.

Į Amžinybę vienas po kito išeina likę sukilimo organizatoriai ir dalyviai, užmarščiai atiduodami neužrašyti jų autentiški prisiminimai, istorikų, nagrinėjančiųjų laisvės kovą už grotų, – vos keletas, o ir jų darbai prieinami tik Lietuvos skaitytojui. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centre pasirodantys užsienio žurnalistai prakalbinę buvusius politinius kalinius, būna nustebinti ir priblokšti sužinoję, kad sovietinės vergijos lagerių archipelage vyko streikai, sukilimai, politinių kalinių kova ne tik dėl išsilaisvinimo, ne tik dėl archipelago, bet ir dėl pačios blogio imperijos griūties. Globalizmo sindromo paveiktos didžiosios valstybės, nepaisydamos SSRS įpėdinės Rusijos Federacijos maskuojamų ir reanimuojamų imperinių siekių, eina į sanglaudą su ja, sąmoningai vengdamos susipriešinimo, skatina tų siekių plėtrą. Pasaulio bendruomenei todėl yra itin reikalingas persergėjantis, minimus siekius demaskuojantis balsas.

Išstartas, juolab užrašytas tiesos žodis neliaka be pėdsako. Žodis, parašytas keliomis populiariausiomis kalbomis, pasieks platesnį skaitytojų ratą. Nors knygos tiražas dėl lėšų stokos tik 300 egzempliorių, tačiau dokumento reikšmė labai nepriklauso nuo egzempliorių skaičiaus. O ši knyga liudijimais, faktų ir reiškinių iliustravimu faksimilėmis prilygsta istoriniam dokumentui.

Knygoje nerasime buitinių sąlygų ir žiaurios kalinių kasdienybės aprašymo, marinimo alinančiu darbu, badu, šalčiu. Nors visa tai patyrė politiniai kaliniai, tačiau ne tai atskleisti norėjo autorius; jis norėjo parodyti, regis, neįmanomą, tačiau vykusią kalinių kovą už blogio imperijos ekonomikos žlugdymą, už pačios imperijos griūtį. Pirmosios trys knygos dalys parodė, o pastaroji glaustai atkartoja tai, ko nepasakė Solženicinas savo knygoje „Gulago archipelagas“ ir Anne Appelbaum „Gulago istorijoje“. Knygų serijoje „Pūtėme prieš vėją“ skaitytojui pateikiami ne vien kovos dalyvių prisiminimai ir liudijimai, agitacinių lapelių bei atsisaukimų, pagrindinio „Varpo“ faksimilės, bet ir prieš dokumentai, liudijantys politinių kalinių, kaip rimto jų prieš vertinimą.

Dešimtmetį Lietuvoje trukęs partizaninis karas su okupantu neturi analogų pasaulyje. Neturi analogų pasaulyje ir kova prieš sovietinę imperiją jos viduje, kova kovotojų, esančių nelaisvėje ir kovojusių ne dėl geresnių buitinių sąlygų, sotesnio ašakinė duonos kashnio bei papildomo buzos šaukšto, o dėl imperijos griūties, dėl pavergtų tautų laisvės. Galime didžiulius, kad tokios kovos organizatoriai ir vadovai buvo lietuviai, tarp kurių vienas aktyviausių kovos organizatorių ir dalyvių buvo knygos serijos ir pastarosios knygos autorius ir sudarytojas.

Pastaruoju metu, anot iškilaus publicisto Viliaus Bražėno, randasi šunsnukinės istorijos bei grožinės literatūros, žeminančios ar niekinančios partizaninę kovą, kurpėjai. Buvę sovietinės sistemos pakalikai ar jų atžalos, matydami, kad teisėtvara ir teisėsauga jiems antsnukių nededa, ne tik loja, bet ir kandžiojasi, partizaninį karą bei kovą nelaisvėje nureikšmina, niekina, stengiasi nustumti į užmarštį. Todėl laisvės kovų išviešinimas yra geriausias šunsnukinių kurpinių autorių demaskavimas, o kovos, apie kurią užsieniečiai nežino iš nuogirdų, atskleidimas turi ypatingą tiek šviečiamąją, tiek persergėjančią reikšmę.

E. Buroko knygą galima įsigyti LPKTS knygynelyje (Laisvės al. 39, Kaunas)

Algimantas Zolubas

„Misija Sibiras'10“ sutiktuovės

LiJOT onformacija

Ankstyvą liepos 16-osios rytą į sostinės geležinkelio stotį traukiniu Maskva – Vilnius sugrįžo aštuntoji projekto „Misija Sibiras“ komanda. 20-ies jaunų, savo pavyzdžiu kitus patriotiškumo mokančių žmonių, su nekantrumu laukė trispalvėmis, gėlėmis ir dovanomis nešinas pulkas artimųjų, draugų, svečių bei projekto gerbėjų.

Tik išlipusius iš traukinio jaunuolius pasitiko druska ir duona nešini projekto organizatoriai, taip maloniai nustebindami sugrįžusius. „Džiugu, kad tiek daug žmonių mūsų laukė ir taip šiltai sutiko. Vis dar esu sujaudintas ir, be abejonės, į Sibirą važiuočiau dar kartą“ – išpūdžiais dalinosi ekspedicijos dalyvis Justinas Biekša.

Po pirmųjų apkabinimų ir sveikinimų, projekto dalyviai ir visi susirinkę buvo pakviesti į antrąjį geležinkelio stoties aukštą, kur įvyko neformali spaudos konferencija. Pilkos betoninės sienos, kolonos ir plikos lubos: šioje Sibire likusius apleistus pastatus primenančioje aplinkoje susirinko būrys svečių, giminių, draugų.

„Ekspedicija projekto dalyviams buvo didelis iššūkis, tačiau patys svarbiausi ir atsakingiausi darbai laukia čia – Lietuvoje, kur kiekvienas iš šių jaunų žmonių savo bendraamžiams perduos patirtį, žinias bei rodys jiems sektiną patriotiškumo ir pilietiškumo pavyzdį“, – konferencijos pradžioje sakė Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos (LiJOT) prezidentas Šarūnas Frolenko.

Sveikinimo kalbas tarė ir gerų žodžių negailėjo LR Socialinės apsaugos ir darbo ministras Donatas Jankauskas, LR Švietimo ir mokslo ministras Gintaras Steponavičius, Europos parlamento narė Radvilė Morkūnaitė, LR Seimo kancleris Jonas Milerius, ekspedicijos vadovas Gintautas Alekna bei ekspedicijos dalyvis Paulius Mieželis. Į spaudos konferenciją pasitikti grįžusiųjų iš Sibiro atvyko Estijos Respublikos

socialinių reikalų ministras Hanno Pevkur ir Latvijos gerovės ministras Uldis Augulis, LR Užsienio reikalų viceministras Evaldas Ignatavičius, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos pirmininkas Povilas Jakucionis bei kiti svečiai.

Daugiau nei dvi savaites trukusios ekspedicijos metu sutvarkytos 6-ios kapinės, susitikta su 5-iais vis dar Sibire gyvenančiais lietuviais ir lietuvių bendruomenėmis, pastatyti 3 nauji kryžiai bei nuveikti kiti svarbūs darbai. Ekspedicijos vadovas Gintautas Alekna negailėjo komplimentų projekto dalyviams: „Su ekspedicijos komanda neturėjau jokių problemų: visi daug ir gerai dirbo, stengėsi, taigi priekaištauti negaliu nei vienam iš šių jaunuolių – esu patenkintas žmonėmis ir jų darbu“.

Po kelių savaitžių aštuntosios ekspedicijos dalyviai pradės dar vieną iš projekto etapų: įvykdytų veiklų Sibire pristatymą visuomenei.

**Liūdime į Amžinybę išėjus iškiliai
Lietuvos dukrai
JADVYGAI DAMUŠIENEI
ir nuoširdžią užuojautą reiškiamo
šeimai ir artimiesiems.**

LLKS valdybos pirmininkas Jonas Burokas
„Varpo“ redaktorius Algimantas Zolubas
Krašto apsaugos bičiulių klubo pirmininkas Antanas Burokas

**Mirus mylimai mamytei,
nuoširdžiai užjaučiame „Raitijos“
vyriausiąją skautininkę
BRONĘ AUGAITIENĘ**

LLKS valdybos pirmininkas Jonas Burokas
Krašto apsaugos bičiulių klubo pirmininkas Antanas Burokas

**Mirus atsargos kapitonui,
vyriausiajai ginklininkui
Vytaui Juodzevičiui,
nuoširdžiai užjaučiame žmoną Audronę,
duką Rūtą ir sūnų Renių**

LLKS valdybos pirmininkas Jonas Burokas
Krašto apsaugos bičiulių klubo pirmininkas Antanas Burokas

VARPAS

Leistas politkalinių sovietinės koncentracijos stovylose: 1955 m. Vorkutoje ir 1957 m. Intoje, nuo 1975 m. iki 1989 m. – pogrindyje Lietuvoje. Atkurtas 1996 m. vasario mėn. **Leidėjai** Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga, SL 22 09, ISSN 1648-0244.

Adresas: Architektų g. 14-60, tel. 244-46-19

Architektų g. 8-4, tel. 244-21-57. LT-04210 Vilnius.

Redaguoja redakcinė kolegija. Bendradarbiams honoraras nemokamas. Straipsnių turinys nebūtinai turi sutapti su redakcijos nuomone, straipsniai ir nuotraukos nekomentuojami ir negražinami.

191-ojo „Varpo“ numerio redaktorius – Algimantas Zolubas
Skaitykite „VARPA“ internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=6381

Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjunga (kodas 191913666)

Atsiskaitomoji sąskaita AB Bankas Swedbank, AB;

Sąskaita Nr. LT62 7300 0100 0249 2325

Išleido ir spausdino „Baltijos kopija“. Kareivių g. 13 b, Vilnius.
Tiražas 800 vnt.

Aukos VARPUI

Už aukas „Varpui“ dėkojame:

Europarlamentarei Radvilei Morkūnaitei, esmingai rėmusiai šio numerio išleidimą, M. Šironienei – 50 Lt, D. Žemaitienei – 200 Lt, R. Pukeniui – 100Lt, P. Zagreckui -50 Lt, M. ir J. Sadūnams – 20 Lt, Ž. Simonaičiui – 50 Lt, J. Jurui – 50 Lt, A. Paulavičiūtei-Erelienei – 50 Lt

Dėkojame už pervestus 2 proc. nuo pajamų mokesčio.

Už nuotraukas dėkojame: Jonui Česnavičiui, Alfredui Girdziui, Edvardui Burokui

LLKS žinios

Liepos 26 d. į ekspediciją išvyko Marijos Dangun Ėmimo seserų kongregacijos organizuota 14 asmenų grupė. Ekspedicijos Komijos respublikoje metu numatoma aplankyti Vorkutos, Abezės, Intos, Pečioros, Kortkeroso, Syktyvkaro apylinkėse esančias tremties ir įkalinimo vietas, susitikti su ten likusiais istorijos liudytojais: buvusiais politiniais kaliniais ar tremtiniais, taip pat vietine „Memorial“ organizacija, kuri tyrinėja ir kaupia informaciją apie genocidą gulaguose. Tai pat planuojama sutvarkyti memorialines vietas, sutvarkyti, o gal ir aptverti 29 šachtos kapines Vorkutoje, sutvarkyti ir aptverti Kožimo ir Andrano vo kapines, likusias taigoje.

Rugpjūčio 6–8 d. Vilniuje įvyko XVI Ateitininkų Federacijos kongresas, paminėtas Lietuvos ateitininkijos 100-metis, pristatyta turininga programa.

Rugpjūčio 7d. Ariogaloje įvyko jubiliejinis – 20-asis Lietuvos buvusių politinių kalinių, tremtinių ir laisvės kovų dalyvių sąskrydis „Su Lietuva širdy“. Po rikiuotės prie bažnyčios, eisena patraukė į Dubysos slėnį. Atidarius sąskrydį, aukotos šv. Mišios slėnyje. Sekė sveikinimai, koncertas.

Rugpjūčio 17 d. Vilniaus įgulos karininkų ramovėje pagerbtas Lietuvos kariuomenės kūrėjas sa-

vanoris, 1941 m. birželio 22–28 d. sukilimo dalyvis dimisijos vyresnysis leitenantas Kazimieras Gediminas Ruzgis.

Jubiliatą sveikina broliai Jonas, Edvardas ir Antanas Burokai

Rugpjūčio 21 d. prie paminklinio akmens ir Seime Vilniuje bei Alytuje paminėtos Atkuriamojo Seimo gynėjo, kario savanorio Artūro Sakalausko 19-osios žūties metinės.

Rugpjūtis Iš spaudos pasirodė LLKS narės, prof. hab. med. dr. Reginos Parnauskienės nauja knyga *Svaigimas: anatomija, etiopatogenezė, klinika, gydymas*. LLKS sveikina darbščiąją Profesorę.

Tęstinis sąrašas

asmenų, kuriems pripažintas rezistentų teisinis statusas.

(atkelta iš „Varpo“ Nr. 8)

Vadovaujantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos 2010 m. birželio 16 d. posėdžio protokolo Nr. 2PD-199 išvadomis ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinės direktorės 2010 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1V-114 yra pripažintas **Laisvės kovų dalyvio** teisinis statusas šiems pasipriešinimo okupacijai (rezistencijos) dalyviams:

Aldonai Albinai Mičiulienei-Apanavičiūtei, gim. 1931 m. Lazdijų m., pagrindžio spaudos platintojai, pasipriešinimo akcijų dalyvei.

Marijonai Naujokienei-Murauskaitei, gim. 1925 m. Marijampolės apskr. Kazlų Rūdos vlsč., Tauro apygardos Žalgirio rinktinės Tigro būrio partizanų ryšininkei.

Vincui Nausėdai, gim. 1921 m. Tauragės apskr. Žygaičių vlsč., Kęstučio apygardos Margio būrio partizanų rėmėjui.

Jonui Raginiui, gim. 1958 m. Prienų r. Pagirėlių k., pagrindžio spaudos platintojui, pasipriešinimo akcijų dalyviui.

Elenai Savickienei-Bucevičiūtei, gim. 1929 m. Alytaus apskr. Alovės vlsč., Dainavos apygardos Merkio rinktinės Vanago būrio partizanų rėmėjai.

Jonui Šapokai (Šapokui), gim. 1902 m. Utenos apskr. Utenos vlsč., (po mirties), sukarintos organizacijos ir politinės organizacijos nariui, kuris iki 1940 m.

birželio 15 d. veikė stiprindamas Lietuvos valstybės nepriklausomybę ir dėl šios veiklos pirmosios sovietų (1940 – 1941 m.) okupacijos metu buvo suimtas, įkalinamas ir mirė 1941 m. įkalinimo metu, t.y. tardymo metu iki teismo nuosprendžio įsiteisėjimo. Atsargos kario laipsnis – vyresnysis puskarininkis.

Pranui Širvinskui, gim. 1902 m. Šiaulių apskr. Papilės vlsč., (po mirties), Patašono būrio partizanų rėmėjui, slap. Kipšukas.

Vladui Alfonsui Šiupariui, gim. 1942 m. Vilniaus m., pagrindžio spaudos platintojui, pasipriešinimo akcijų dalyviui.

Augustui Trinkūnui, gim. 1930 m. Utenos apskr. Kuktiškių vlsč., Vytauto apygardos partizanų rėmėjui.

Jonui Tumosai, gim. 1908 m. Šakių apskr. Sintautų vlsč., (po mirties), Lietuvos Respublikos atsargos karininkui, buvusiam sukarintos organizacijos nariui, politinės ir visuomeninės organizacijų nariui, kuris iki 1940 m. birželio 15 d. veikė stiprindamas Lietuvos valstybės nepriklausomybę ir dėl šios veiklos pirmosios sovietų (1940 – 1941 m.) okupacijos metu buvo suimtas, įkalinamas ir mirė 1942 m. įkalinimo metu, t.y. tardymo metu iki teismo nuosprendžio įsiteisėjimo. Atsargos kario laipsnis – leitenantas.

Povilui Vaičekauskui, gim. 1931 m. Kretingos apskr. Kartenos vlsč., Žemaičių apygardos Kardo rinktinės partizanų rėmėjui, slap. Linas.

Daugiausia svečių Žalgirio lauke sulaukė lietuviška stovykla

Dariaus ir Girėno atminimą liepos 17 d. pagerbė vilniečiai

Akimirkos iš rugpjūčio 7 d. sąskrydžio Ariogaloje

Kazimiero Gedimino Ruzgio 90-metis Karininkų ramovėje

